Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

2026 m. birželio 2 d.

Adresatai:
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
El. paštu: lrvkanceliarija@lrv.lt
Sveikatos apsaugos ministerijai
El. paštu: ministerija@sam.lt
Ekonomikos ir inovacijų ministerijai
El. paštu: kanc@eimin.lt
Krašto apsaugos ministerijai
El. paštu: kam@kam.lt
Nacionaliniam kibernetiniam saugumo centrui
El. paštu: info@nksc.lt

Kopija:
Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos reikalų komitetui
El. paštu: jolanta.bandziene@lrs.lt

Prieš plečiant VLK vaidmenį sveikatos duomenų valdyme būtina įrodyti saugumą, būtinumą ir finansinį pagrįstumą

Asociacija Investors' Forum siekia atkreipti dėmesį į rizikas, kylančias dėl naujai plečiamo ir centralizuojamo sveikatos duomenų tvarkymo modelio Lietuvoje. Siūlomi sprendimai, kuriais Valstybinei ligonių kasai (toliau – **VLK**) suteikiamos reikšmingos funkcijos valdant ir tvarkant nacionalinio masto sveikatos informacines sistemas (konkrečiai, e-sveikatos sistemą ir VLIVAS), turėtų būti suderinti su kibernetinio saugumo reikalavimais, ypač atsižvelgiant į sveikatos duomenų jautrumą. Siekiant suvaldyti šias grėsmes, siūlytume apsvarstyti rašte nurodomas priemones.

Investors' Forum vertinimu, planuojamas VLK vaidmens plėtimas valdant sveikatos duomenų sistemas ir VLIVAS informacinės sistemos vystymas yra reikšmingas pokytis. Dabartinėmis sąlygomis jam neturėtų būti pritarta tol, kol nėra aiškiai įrodyta, kad siūlomas modelis yra būtinas, nedubliuoja esamos valstybės infrastruktūros, užtikrina aukščiausią kibernetinio ir nacionalinio saugumo lygį bei neperkelia reputacinės rizikos gydymo įstaigoms ir kitiems duomenų teikėjams.

Investors' Forum palaiko siekį tiksliau vertinti sveikatos paslaugų sąnaudas ir efektyviau naudoti PSDF bei kitas viešąsias lėšas. Vis dėlto, šis tikslas negali būti įgyvendinamas kuriant perteklinę ar nepakankamai apsaugotą jautrių duomenų infrastruktūrą. Sveikatos duomenys yra vieni jautriausių asmens duomenų, todėl jų tvarkymo modelis turi būti grindžiamas ne instituciniu patogumu, o duomenų minimizavimo, saugumo pagal projektą, aiškios atsakomybės ir proporcingumo principais.

Viešai skelbiama, kad ESPBI IS centralizuotai kaupia medicininę ir administracinę informaciją, susijusią su sveikatinimo paslaugomis, o VLIVAS projektas skirtas automatizuotam ir unifikuotam ASPĮ sąnaudų duomenų kaupimui vieningoje platformoje. Tai rodo, kad kalbama ne apie techninį ar siaurą administracinį pakeitimą, o apie didelės apimties sveikatos duomenų valdymo architektūros pokytį.

Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

Pagrindinė problema yra atsakomybės ir reputacinės rizikos asimetrija. Gydymo įstaigos ir kiti sveikatos sektoriaus dalyviai gali būti įpareigoti teikti duomenis valstybės valdomoms ar tvarkomoms sistemoms, tačiau jie nekontroliuoja šių sistemų architektūros, tiekėjų, prieigos valdymo, testavimo ir incidentų valdymo. Duomenų nutekėjimo atveju visuomenė kaltintų ne tik sistemos valdytoją, bet ir gydymo įstaigas, kurios duomenis perdavė. Tai mažintų pasitikėjimą tiek viešosiomis, tiek privačiomis sveikatos paslaugomis ir stabdytų sveikatos sektoriaus skaitmenizaciją.

Ši rizika nėra teorinė. ENISA duomenimis, sveikatos sektorius yra vienas labiausiai kibernetinių grėsmių veikiamų sektorių ES, o 2024 m. analizuotuose sveikatos incidentuose reikšmingą dalį sudarė išpirkos reikalavimo atakos ir duomenų pažeidimai. VDAI po pastarųjų duomenų saugumo incidentų Lietuvoje taip pat įspėjo apie sukčiavimo, tapatybės vagystės ir finansinių įsipareigojimų prisiėmimo asmens vardu rizikas.

Investors' Forum taip pat atkreipia dėmesį į viešųjų lėšų naudojimo efektyvumą. VLIVAS projektui numatyta apie 4,6 mln. Eur tinkamų finansuoti išlaidų, o po pilotinio įgyvendinimo numatoma plėtra kitose ligoninėse. Prieš tokią plėtrą turi būti pateiktas aiškus kaštų ir naudos vertinimas, bendros nuosavybės kainos analizė, alternatyvų palyginimas ir paaiškinimas, kodėl tikslas negali būti pasiektas mažiau rizikingu būdu, pavyzdžiui, naudojant agreguotus, pseudonimizuotus ar esamos e. sveikatos infrastruktūros pagrindu tvarkomus duomenis.

Investors' Forum siūlo:

1. **Sustabdyti VLK funkcijų ir VLIVAS taikymo plėtrą**, kol bus atliktas nepriklausomas kibernetinio saugumo, duomenų apsaugos, nacionalinio saugumo ir finansinio pagrįstumo vertinimas.
2. **Atlikti duomenų apsaugos poveikio vertinimą ir nepriklausomą kibernetinio saugumo auditą** prieš bet kokį platesnį duomenų perdavimą ar sistemos naudojimą. Vertinime turi būti įvertinta duomenų apimtis, prieigos teisės, tiekėjų ir subtiekėjų rizikos, incidentų valdymas, atsarginių kopijų politika ir veiklos tęstinumas.
3. **Taikyti vienodus saugumo ir nacionalinio saugumo standartus visoms institucijoms**, kurios valdo ar tvarko kritines valstybės informacines sistemas arba itin jautrius sveikatos duomenis. Nacionaliniam saugumui svarbių objektų apsaugos įstatymo logika yra apsaugoti svarbius valstybės objektus ir esminių kibernetinio saugumo subjektų sandorius nuo rizikos veiksnių, galinčių kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams.
4. **Nustatyti aiškų duomenų minimizavimo principą.** VLK turėtų gauti tik tuos duomenis, kurie būtini teisėtam ir aiškiai apibrėžtam tikslui. Kai tikslą galima pasiekti agreguotais, pseudonimizuotais ar nuasmenintais duomenimis, paciento lygmens duomenys neturėtų būti perduodami.
5. **Neleisti susiformuoti paralelinei sveikatos duomenų infrastruktūrai be aiškaus valdymo modelio.** Turi būti aiškiai nustatyta, kuri institucija yra atsakinga už bendrą architektūrą, saugumą, prieigos kontrolę, incidentų komunikaciją ir žalų valdymą.
6. **Pateikti viešą kaštų ir naudos pagrindimą.** Jame turi būti nurodyta, kokią problemą sprendžia VLIVAS, kokios alternatyvos įvertintos, kokia numatoma plėtros kaina, kokios bus palaikymo išlaidos ir kaip bus išvengta dubliavimo su ESPBI IS ar kitomis valstybės informacinėmis sistemomis.

Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

7. **Įsteigti nuolatinę priežiūros ir konsultavimosi grupę**, įtraukiant SAM, VLK, Registrų centrą, NKSC, VDAI, viešųjų ir privačių ASPĮ atstovus bei verslo bendruomenę. Tokia grupė turėtų periodiškai vertinti sistemos saugumą, proporcingumą, administracinę naštą ir poveikį investicinei aplinkai.

Investors' Forum prašo prieš priimant tolesnius sprendimus pateikti viešai prieinamą paaiškinimą, kaip bus užtikrintas šių sistemų saugumas, kodėl pasirinktas modelis yra efektyviausias viešųjų lėšų naudojimo požiūriu ir kaip bus apsaugota gydymo įstaigų bei kitų duomenų teikėjų reputacija incidento atveju.

Investors' Forum yra pasirengęs dalyvauti konsultacijose ir pateikti verslo, sveikatos, technologijų, finansų bei rizikos valdymo ekspertų įžvalgas.

Pagarbiai
Investors' Forum
Vykdantysis direktorius
Vytautas Šilinskas